

Go Wild in your garden

Bywyd Gwylt yn eich gardd

Wildlife in your Garden

Gardens can provide wildlife with places to feed, drink, shelter and breed. Gardening for wildlife can really make a positive difference, helping local wildlife survive and providing enjoyment for you too! Even if you don't have a garden you can still help wildlife - pots and window boxes can be planted up with miniature gardens which attract a variety of wildlife. There are many ways that you can help encourage wildlife into your garden - here are some ideas to get you started and help you really make a difference.

Bywyd yn eich Gardd

Gall gerddi ddarparu lle i fywyd gwylt fwyta, yfed, cysgodi a bridio. Gall garddio er lles bywyd gwylt wneud gwahaniaeth cadarnhaol go iawn, drwy gynorthwyo bywyd gwylt lleol i oroesi a rhoi pleser i chi hefyd! Hyd yn oed os nad oes gennych ardd gallwch helpu bywyd gwylt o hyd - gellir plannu potiau a blychau ffenestri i greu gerddi bychain a denu amrywiaeth o fywyd gwylt. Gallwch gynorthwyo bywyd gwylt i ddod i'ch gadd mewn sawl ffordd - dyma rai awgrymiadau i'ch cynorthwyo i wneud gwahaniaeth go iawn.

Go Organic

It has been shown that the level of pesticides used in some gardens is higher than on intensive arable farms! Pesticides and weed killers can directly harm wildlife (birds, frogs and hedgehogs will die if they eat slug pellets), contaminate food chains and pollute streams. Pesticides kill insects whether they are friend or foe - instead you should encourage insect and slug-eating creatures. These include frogs, toads, birds, bats, hedgehogs, ladybirds and hoverflies. Use home-made compost and manure instead of chemical fertiliser.

Troi'n Organig

Dangoswyd bod lefel y plaleiddiaid a ddefnyddir mewn rhai gerddi yn uwch nag ar ffermydd tir âr dwys! Gall plaleiddiaid a chwynladdwyr niweidio bywyd gwylt yn uniongyrchol (bydd adar, brogaod a draenogod yn marw os byddant yn bwyta pelenni gwylithod), heintio cadwyni bwyd a llygru nentydd. Mae plaleiddiaid yn lladd pryfed os ydynt yn ffrind neu'n elyn - yn hytrach dylech annog pryfed a chreaduriaid sy'n bwyta gwylithod. Mae'r rhain yn cynnwys brogaod, llyffantod, adar, ystlumod, draenogod, buchod coch cwta a gwybed. Defnyddiwch gompost cartref a thail yn hytrach na gwrtraith cemegol.

Garddio er mwyn Bywyd Gwylt Cychwyn arni ...

Gardening for Wildlife Getting started ...

Native Plants

Native species of plants and trees will support the greatest variety of wildlife. Only select ornamental varieties if they will benefit wildlife in some way.

Planhigion Brodorol

Bydd rhywogaethau brodorol o blanhigion a choed yn cynnal amrywiaeth eang o fywyd gwylt. Dewiswch amrywiaethau addurniadol dim ond os byddant o fudd i fywyd gwylt mewn rhwng ffodd.

Hedges and Meadows

Hedges act as wildlife corridors and allow creatures to travel safely as well as providing food and shelter for many species. Also, why don't you save time on mowing your lawn by sowing a wildflower meadow? Areas of lawn can be sown that produce spring or summer meadow flower displays.

Cloddiau ac Dolydd

Mae cloddiau'n gweithredu fel coridorau bywyd gwylt ac yn galluogi creaduriaid i deithio'n ddiogel yn ogystal, darparu bywyd a lloches i nifer o rywogaethau. Hefyd, pam na wnech chi arbed amser yn torri'r gwair drwy hau dol o flodau gwylt? Gellir hau rhannau o'r lawnt i gynhyrchu blodau maes hardd yn y gwanwyn neu'r haf.

Compost Heap

Don't use peat. Almost all the peat bogs have vanished in the UK. Make your own compost - most of the 25% organic waste that is thrown away each week in our dustbins is valuable matter that can be composted and used in our gardens to replenish the soil and feed plants.

Ponds

Ponds can be valuable for wildlife and attract frogs, toads and newts as well as lots of aquatic insects. A pond should have shallow margins, with gently sloping sides and plenty of native aquatic plants. Choose a sunny site away from overhanging trees.

Pyllau

Gall y rhain fod yn werthfawr i fywyd gwylt drwy ddenu brogaod, llyffantod a madfallod dŵr yn ogystal, phryfed y dŵr. Dylai pwll gael ymylon bas, gydag ochrau sy'n graddol ogwyddo a digonedd o blanhigion dŵr brodorol. Dewiswch unrhyw safle heulog i ffwrdd o goed sy'n crogi drosodd.

Bird/Bat Boxes

Do not put boxes in full sun and site them away from bird tables and cats. Bat boxes, located in a sheltered position, which get the morning sun and the afternoon shade, will encourage bats to roost in your garden. NB. Birds and Bats are protected in the UK; contact the Biodiversity Unit for more information.

Bocsys Adar/Ystlumod

Peidiwch â rhoi'r bocsys mewn haul cryf a gosodwch nhw i ffwrdd o fyrdau adar a cathau. Bydd bocsys ystlumod, a leolwyd mewn safle cysgodol, sy'n cael haul y bore a chysgod y prynhawn, yn annog ystlumod i nythu yn eich garrd. NB. Diogelir ystlymod ac adar ym Mhrydain; cysylltwch a'r Uned Bioamrywaith am fwy o wybodaeth.

Feeding Birds

Putting out nuts, seeds, fat and kitchen scraps in feeders, trays and on the ground will encourage a wide variety of birds to your garden. Birds also need water for drinking and bathing.

Bwyd Adar

Bydd rhoi cnau, hadau, braster a darnau o'r gegin mewn powlenni, hambyrddau ac ar y llawr yn annog ystod eang o adar i'ch garrd. Rhaid i adar gael dŵr i'w yfed ac er mwyn ymolchi.

Pentwr Compost

Peidiwch â defnyddio mawn. Mae bron pob cors fawn wedi diflannu un y DU. Gwnewch gompost cartref - mae'r rhan fwyaf o'r 25% gwastraff organig sy'n cael ei daflu bob wythnos yn ein biniau sbwriel yn werthfawr a gall gael ei gompostio a'i ddefnyddio yn ein gerddi i adnewyddu'r pridd a bwydo'r planhigion.

Wildlife Refuges

Provide refuges for wildlife in your garden: piles of wood or stones in a shady corner will shelter insects, frogs, slow worms, mice and hedgehogs. Ground cover, plants and dense patches of shrubs or long grass will provide cover for wildlife.

Ffaoaduriaid Bywyd Gwylt

Rhowch gartref i ffaoaduraid bywyd gwylt yn eich garrd: bydd pentyrâu o bren neu gerrig mewn cornel gysgodol yn gysgodfa i bryfed, brogaod, nadroedd defaid, llygod a draenogod. Bydd planhigion sy'n gorchuddio'r ddaear ac ardaloedd dwys o lwynti a gwair hir yn lloches i fywyd gwylt.

List of Wildlife-Friendly Plants

Rhestr o Blanhigion sy'n Llesol i Fywyd Gwylt

Trees and Shrubs / Coed a Llwyni

Alder Buckthorn	<i>Rhamnus frangula</i>	Brewydd
Bird Cherry	<i>Prunus padus</i>	Ceiriosen Bren
Broom	<i>Cytisus scoparius</i>	Banadl
Butterfly Bush	<i>Buddleja davidii</i>	Coeden Fêl
Crab Apple	<i>Malus sylvestris</i>	Afal Bach Sur
Dog Rose	<i>Rosa canina</i>	Rhosyn gwylt
Dogwood	<i>Cornus sanguinea</i>	Cwyrwialen
Elder	<i>Sambucus nigra</i>	Ysgawen
Field Maple	<i>Acer campestre</i>	Masarnen
Guelder Rose	<i>Viburnum opulus</i>	Corswigen
Hazel	<i>Corylus avellana</i>	Collen
Hebe	<i>Hebe salicifolia</i>	Hebe
Holly	<i>Ilex aquifolium</i>	Celyn
Lavender	<i>Lavandula angustifolia</i>	Lafant
Lilac	<i>Syringa vulgaris</i>	Lelog
Rowan	<i>Sorbus aucuparia</i>	Cerddinen

Bedding Plants / Planhigion i'w Plannu y tu Allan

Coneflower	<i>Rudbeckia maxima</i>	Blodyn Pigwrn
Hemp Agrimony	<i>Eupatorium cannabinum</i>	Y fedan chwerw
Ice Plant	<i>Sedum spectabile</i>	Rhewlys
Japanese Rose	<i>Rosa rugosa</i>	Rhosyn
Knapweed	<i>Centaurea nigra</i>	Pengaled
Night-Scented Stock	<i>Matthiola longipetala</i>	Siriol Pêr y Nos
Phlox	<i>Phlox paniculata</i>	Ladis Gwynion
Red Campion	<i>Silene dioica</i>	Blodyn taranau
Red Valerian	<i>Centranthus ruber</i>	Triaglog goch
Sweet Scabious	<i>Scabious atropurpurea</i>	Clafrrlys Per
Sea Holly	<i>Eryngium alpinum</i>	Celyn y Mor
Teasel	<i>Dipsacus fullonum</i>	Cribau'r-pannwr gwylt
Thyme	<i>Thymus</i>	Gruw
Sunflower	<i>Helianthus annus</i>	Blodyn Haul

Climbers / Planhigion sy'n Dringo

Honeysuckle	<i>Lonicera periclymenum</i>	Gwyddfid
Ivy	<i>Hedera helix</i>	Eiddew
Star Jasmine	<i>Trachelospermum jasminoides</i>	Jasmin Seren

Useful Contacts

Cysylltiadau Defnyddiol

Wildlife Trust of South and West Wales	Ymddiriedolaeth Bywyd Gwylt De a Gorllewin Cymru	01656 724100	www.welshwildlife.org
Countryside Council for Wales	Cyngor Cefn Gwlad Cymru	01792 634960	www.plantforwildlife.ccw.gov.uk
Royal Society for the Protection of Birds	Y Gymdeithas Frenhinol er Gwarchod Adar	01767 680551	www.rspb.org.uk
Froglife	Froglife	01986 874744	www.froglife.org
Butterfly Conservation	Gwarchod leir Bach yr Haf	01929 400209	www.butterfly-conservation.org
Flora Locale	Flora Locale	01635 550338	www.floralocale.org

A Biodiversity Forum has been formed in Neath Port Talbot, which is a partnership involving local naturalists, council staff, voluntary organisations and government agencies.

The Forum, with support from the Council's Biodiversity Unit, has put together a Local Biodiversity Action Plan (LBAP). This 5-year plan is all about making a difference for local wildlife but the benefits may be much more widespread.

Ffurfiwyd Fforwm Bioamrywiaeth yng Nghastell-nedd Port Talbot, sy'n bartneriaeth rhwng naturiaethwyr lleol, staff y cyngor, sefydliadau gwirfoddol ac, asiantaethau'r Llywodraeth. Mae'r Fforwm, gyda chefnogaeth Uned Bioamrywiaeth y Cyngor, wedi llunio Cyllun Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol (CGBLI). Mae'r cynllun 5 mlynedd hwn ynghylch gwneud gwahaniaeth i fywyd gwylt lleol ond gall y manteision fod yn llawer mwy eang.

If you want to find out more about our LBAP or what you can do to help wildlife, copies are available to look at in local libraries and online at www.npt.gov.uk/biodiversity. Alternatively you can contact the **Biodiversity Unit** at NPTCBC, The Quays, Brunel Way, Baglan Energy Park, Neath, SA11 2GG Telephone **01639 686149**.

Os hoffech wybod mwy am y CGBLI neu os hoffech wybod beth gallwch ei wneud i helpu bywyd gwylt, mae copoau ar gael mewn llyfrgelloedd lleol ac ar-lein yn www.npt.gov.uk/biodiversity. Fel arall, gallwch gysylltu a'r **Uned Bioamrywiaeth**, CBS CNPT, Y Ceiau, Ffordd Brunel, Parc Ynni Baglan, Castell-nedd, SA11 2GG, Ffôn **01639 686149**.

This leaflet is available in large print. Contact the Biodiversity Unit for a copy.
Mae'r daflen hon ar gael mewn print mawr. Cysylltwch a'r Uned Fioamrywiaeth am gopi.

